

Дублінські дескриптори та застосування комп'ютерних технологій з метою інтенсифікації викладання фахових дисциплін

[Ю. Панфилов, начальник методичного відділу]

#2-3 от 12.02.2009

Болонський процес, започаткований у 1999 році, розглядався його ініціаторами як процес розбудови в межах першого десятиріччя нового тисячоліття Європейського простору вищої освіти (European Higher Education Area – EHEA) і просування європейської системи вищої освіти у всьому світі за рахунок досягнення цілей, сформульованих у Болонській декларації та наступних офіційних документах Болонського процесу. Цей процес можна розглядати як процес реалізації цілей та зобов'язань, які приймаються міністрами, відповідальними за вищу освіту у своїх країнах, в результаті їх обговорення на саммітах, що відбуваються кожного непарного року. Зазначені цілі та зобов'язання приймаються консенсусом, отже є обов'язковими для виконання в усіх країнах, що увійшли до Болонського процесу, а відтак, і в нашій державі, яка офіційно залучилася до участі у процесі в 2005 році на самміті, який відбувся у Бергені (Норвегія).

На самміті в Бергені міністри, зокрема, заявили про прийняття ними узагальненої структури кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (the overarching framework for qualifications in the EHEA), що складається з трьох рівнів/циклів, та узагальнених дескрипторів для кожного циклу, що засновані на результатах навчання у кожному з циклів. На тому ж самміті міністри взяли на себе зобов'язання розробити до 2010 року національні структури кваліфікацій, сумісні з узагальненою структурою кваліфікацій для EHEA, та розпочати цю роботу у 2007 році.

Декілька слів про походження дескрипторів результатів навчання (learning outcomes) і чому їх називають дублінськими. Усі документи Болонського процесу буквально просочені думкою про те, що забезпечення якості вищої освіти – це ключовий чинник процесу. Усім зрозуміло, що якість освіти проявляється через досягнуті результати навчання, але як їх оцінювати? Для формулювання відповідей на це питання у 2001 році після Празького самміту була створена неофіційна робоча група, відома як Joint Quality Initiative (JQI). Після чергового

зібрання цієї групи, яке відбулося 23 березня 2004 року у м. Дубліні, був опублікований робочий документ, у якому сформульовані відмінності у визначенні результатів навчання по циклах вищої освіти. Результати навчання для кожного з циклів у цьому документі розглядаються як сукупність п'яти складових, які у подальшому й отримали назву дублінських дескрипторів. Отже, дублінські дескриптори складаються з таких елементів:

- знання та розуміння (knowledge and understanding);
- застосування знань та розуміння (applying knowledge and understanding);
- формування тверджень (making judgements);
- комунікативні навички (communications skills);
- навички навчання (learning skills).

У подальших документах JQI підкреслювалося, що ця структура дескрипторів, які первинно розроблялися для узагальненої оцінки результатів навчання по циклах вищої освіти, може бути застосована й для оцінювання результатів навчання з окремо взятих дисциплін. У цьому випадку дескриптори мають читатися в контексті даної дисципліни та застосовувати мову цієї дисципліни.

Якщо у кожній навчальній програмі викладачі звикли записувати, що в результаті вивчення даної дисципліни студент повинен знати, вміти й про що мати уявлення, то ознайомлення з дублінськими дескрипторами примушує дещо по-новому подивитися на результати навчання і у процесі викладання дисципліни значну увагу приділяти формуванню комунікативних навичок та навичок навчання. Якщо врахувати, що на Лондонському самміті, який відбувся у 2007 році, міністри, відповідальні за вищу освіту (у тому числі й наш Міністр освіти і науки), прийняли на себе зобов'язання щодо повної імплементації у 2010 році таких національних структур кваліфікацій, що відповідають вимогам узагальненої структури кваліфікацій в ЕНЕА, то слід очікувати входження дублінських дескрипторів у повсякденну освітянську діяльність, якщо наша держава підтвердить намір співпрацювати з ЕНЕА після завершення Болонського процесу у 2010 році.

Запровадження дублінських дескрипторів у повсякденну практику без суттєвих змін у формах організації навчального процесу ще більше ускладнить викладання у вищій школі, особливо у царині фахових дисциплін, адже реалії сучасного їх стану, на відміну від інших дисциплін, характеризуються все зростаючим впливом наступних чинників:

- величезна кількість об'єктів, понять, характеристик;
- невинне зростання потоку фахової інформації;
- інтенсивне оновлення номенклатури виробів, які є об'єктами вивчення;
- необхідність освоєння міжнародної (англомовної) фахової термінології, що пов'язано з поступовим входженням до міжнародного ринку;
- проблеми впровадження викладання на українській мові в російськомовних регіонах.

Мабуть це не повний перелік, але й він є досить переконливим, особливо на фоні систематичного скорочення обсягу аудиторних занять. При цьому слід враховувати, що кожний рядок з наведеного переліку – це не одна окрема проблема, а низка проблем, які не можуть бути подолані засобами традиційних освітніх технологій. І альтернативами виходу з цієї ситуації можуть бути або скорочення обсягу дисциплін, або суттєва інтенсифікація

начального процесу.

В процесі роботи творчої майстерні професора Б.В. Клименка розглядалися результати його п'ятирічного практичного досвіду системного застосування комп'ютерних технологій з використанням сучасних апаратних засобів інтенсифікації навчального процесу (персональний комп'ютер та мультимедійний проектор) при проведенні лекційних занять. Застосовуючи ці засоби, лектор може вилучити зі свого інструментарію дошку та крейду, не витрачати купу лекційного часу на креслення схем та графіків (спиною до аудиторії), відмовитися від застосування громіздких та швидко втрачаючих актуальність плакатів. Лектор, знаходячись обличчям до студентів, постійно відчуває реакцію аудиторії і має можливість оперативно реагувати на неї. Застосовуючи ці засоби, лектор отримує можливість вбудовування відеокліпів у файли презентацій, користування засобами INTERNET, застосування анімаційних ефектів тощо, що дозволяє суттєво підвищити цікавість студентів до навчання. Застосовуючи ці засоби, лектор отримує можливість більше уваги приділяти формуванню у студентів комунікативних навиків, зокрема, з точки зору застосування міжнародно визнаної електротехнічної термінології.

Тоді заняття – це не монолог викладача, а його діалог зі студентами, які не тільки вбирають знання, а й проявляють самостійність – встановлюють перед лекцією комп'ютерну техніку, перевіряють за допомогою спеціальної програми свої відповіді на тестові запитання. Саме у вигляді тестів проходять контрольні (модульні) роботи у професора Б.В. Клименка.

Найвищий бал, який студент може отримати за тестові відповіді – четвірка. Хочеш побачити в «заліковці» «5» – будь ласка приходь ще раз і відповідай на ті ж тестові запитання, але вже з коментарями.

Борис Володимирович читає лекції українською, російською та англійською мовами, що для студентів є прекрасною можливістю попрактикуватися у вивченні іноземних мов. Також Б.В. Клименко є одним із переможців щорічного обласного конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена» 2008 року. Кілька років поспіль він був заступником голови робочої координаційної групи з приєднання до Болонського процесу, членом робочої групи Міністерства освіти з впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вузах нашої країни.

Але не все так безхмарно. Перехід на викладання за допомогою сучасних комп'ютерно-мультимедійних технологій потребує величезного обсягу підготовчої роботи (розробка електронних конспектів, лекційних презентацій у форматі .ppt, роздавального матеріалу у форматі .pdf, виготовлення ілюстрацій, розробка засобів тестування тощо), а також освоєння на рівні навичок низки прикладних програм, таких як MS Word, MS Excel, MS PowerPoint, Adobe Acrobat, Paint, ABBYY FineReader, INTERNET explorer тощо. Слід також враховувати, що застосування сучасних комп'ютерно-мультимедійних засобів виявляється ефективним лише за умови вільного доступу викладачів до них. Але ці речі не з дешевих. І якщо кількість ноутбуків, що знаходяться у власності викладачів, незважаючи на високу ціну цих пристроїв, невпинно зростає, то мультимедійних проекторів у власності викладачів геть нема, тому розраховувати на швидке широке впровадження цих технологій марно. А шкода! Адже є безліч навчальних курсів, насичених схемами, діаграмами, графіками, характеристиками.

Скільки ж часу витрачається на їх рисування на дошці лектором і перерисовування їх студентами у конспекти! Скільки корисної інформації недоотримують внаслідок цього студенти! Однак не будемо песимістами і, враховуючи велику зацікавленість, яку виявили ті, хто завітав до творчої майстерні професора Б.В. Клименка, будемо сподіватися, що кількість його послідовників буде поступово збільшуватися, бо ці освітні технології – вимога й виклик нашого часу.